

Kształtowanie świadomości językowej uczniów – scenariusz warsztatów dla nauczycieli języka polskiego szkół podstawowych i gimnazjów

Autor: dr Stefania Jagło

Czas: 4 godz. dydaktyczne

Cele zajęć:

Uczestnik po zajęciach powinien się wykazać:

znajomością

- miejsca nauki o języku w podstawie programowej,
- polonistycznych koncepcji kształcenia językowego,
- strategii dydaktycznych i polonistycznych metod nauczania;

rozumieniem

- istoty i celów wychowania językowego,
- relacji między wiedzą o przedmiocie a procesem nauczania języka polskiego,
- wpływu wcześniejszych doświadczeń na refleksyjną postawę nauczyciela wobec własnej pracy;

umiejętnością

- kształtowania wrażliwości i świadomości językowej u swoich uczniów,
- planowania ćwiczeń rozwijających kompetencje językową, komunikacyjną i tekstową.

Metody pracy: elementy wykładu, dyskusja, praca z tekstem, wymiana doświadczeń.

Formy pracy: indywidualna, binarna, grupowa.

Materiały dydaktyczne:

- ✓ Prezentacja multimedialna pt. „Kształtowanie świadomości językowej uczniów”
- ✓ Podstawa programowa z języka polskiego
- ✓ Karty pracy:

1. **Uczeń w roli nadawcy**

2. **Przygotowanie do pisania. Jak zacząć?**

3. Przygotowanie do pisania. Gromadzenie "materiałów tkackich".
4. Kompetencja tekstowa w wymiarze odbiorczym i nadawczym.
5. O związkach wyrazów i ich odmianie. O funkcjach wyrazów w zdaniu.

Przebieg zajęć:

1. Przedstaw się podaj temat szkolenia, jego cele i program – **slajdy nr 1-2 (3 min.)**
2. Odczytaj cytat ***Język organizuje nasze myślenie (...) wymaga nieustannej pracy i dbałości.*** (W. Doroszewski). To motto do rozważań nad koniecznością ciągłej, systematycznej i wymagającej wysiłku pracy nad rozwojem własnego języka. **slajd nr 3 (1 min.)**
3. Omów miejsce kształcenia językowego w podstawie programowej:
 - wymagania szczegółowe dla ucznia kończącego I i II etap edukacyjny **slajdy nr 4-7**
 - zadania nauczyciela na II etapie edukacyjnym **slajd nr 8**
 - wymagania szczegółowe dla ucznia kończącego III etap edukacyjny **slajd nr 9**
 - zadania nauczyciela na III etapie edukacyjnym **slajdy nr 10-12**
 - wymagania szczegółowe dla ucznia kończącego IV etap edukacyjny **slajd nr 13**
 - zadania nauczyciela na IV etapie edukacyjnym. **slajd nr 14**

Podsumuj przekazane informacje, przypomnij stanowisko autorów podstawy programowej w sprawie miejsca kształcenia językowego w NPP. **slajdy nr 15-16 (10 min.)**

4. Omów schemat komunikowania, którego autorem jest Harold Lasswell. Ten schemat aktu komunikacji z 1948 r. nazwano perswazyjnym; chodzi tu o zamierzone lub niezamierzone oddziaływanie na odbiorcę, przy czym skutek nie jest tożsamy ze skutecznością, wiążącą się ze świadomym, zamierzonym działaniem nadawcy w celu wywarcia wpływu na odbiorcę. **slajd nr 17 (3 min.)**
5. Ogólnie omów działania, jakie powinien podejmować nauczyciel, aby rozwijać kompetencję komunikacyjną ucznia:

- w każdym komunikacie przeanalizować: kto mówi (pisze), co, o czym, po co, jakim środkiem (gatunkiem mowy), do kogo i z jakim skutkiem, w jakiej sytuacji?
- sytuować ucznia w roli nadawcy, odbiorcy, obserwatora, analizatora cech danej wypowiedzi;
- do ćwiczeń wykorzystywać różnorodne, interesujące dla dzieci i młodych ludzi teksty pełniące różne funkcje, reprezentujące różne gatunki i style, a także własne teksty uczniów;
- uczyć gramatyki **łącznie** z ćwiczeniem sprawności komunikacyjnej i językowej;
- zwracać uwagę na związki łączące język i wartości (etyczny wymiar porozumiewania się; etyka słowa, etykieta językowa, próby manipulacji).

Zwróć uwagę na fakt, że sprawne posługiwanie się językiem warunkuje skuteczne komunikowanie oraz możliwość porozumienia. Komunikacja zawsze wymaga reakcji, a antycypowana reakcja odbiorcy wpływa na formę i treść komunikatu.

Podkreśl, że od pracy nauczycieli niższych etapów edukacyjnych zależą sukcesy uczniów w toku ich dalszej edukacji, m.in. na maturze (wzmianka np. o ocenie stosowności stylu podczas egzaminu maturalnego). **slajdy nr 18-19 (4 min.)**

6. Przeanalizujcie dwie prace uczniów klasy VI na temat "Jedyne pod słońcem!". Uczestnicy, pracując w parach, powinni odkryć kompetencje autorów oraz zaproponować ćwiczenia, jakie można wykonać z uczniami w oparciu o te teksty. Na przykład w pracy nr 1 powinni dostrzec m.in. logiczność i przejrzystość wypowiedzi, posługiwanie się operatorami spójności, kłopoty z poprawną segmentacją tekstu. Rozbudowując kolejne elementy, zidentyfikowane po zadaniu pytań do tekstu, można, krok po kroku, wprowadzić w gimnazjum formę rozprawki. **KARTA PRACY 1** ćwiczenie 1., ćwiczenie 2.

Omówcie propozycje uczestników z uwzględnieniem poziomu edukacyjnego, do którego są kierowane. **slajd nr 20-23 (30 min.)**

Uwaga: Zasada uwzględniania poziomu edukacyjnego obowiązuje podczas wykonywania wszystkich ćwiczeń.

7. Przeanalizujcie kolejne fragmenty prac uczniów kończących klasę VI i klasę III gimnazjum. Niech uczestnicy zaproponują ćwiczenia, kształtujące świadomość językową, dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum. Omówcie wyniki pracy. **KARTA PRACY 1** ćwiczenie 3. **slajdy nr 24-26 (15 min.)**

Polecenie dla ucznia brzmiało:

Jedyne pod słońcem! Napisz o miejscu, które jest dla ciebie wyjątkowe. Wyjaśnij, dlaczego.

8. Rozwijanie kompetencji tekstowej w połączeniu z kompetencją językową. Ta część szkolenia opiera się na aktywnych działaniach uczestników. Staranne wykonanie zadań pozwoli później przeanalizować "językowe utkanie utworów" (termin wprowadzony przez Jadwigę Kowalikową). W trakcie pracy uczestnicy wystąpią w trzech rolach: nadawcy, odbiorcy i twórcy. **slajd nr 27**

Niech uczestnicy wykonają zadania zgodnie z **KARTĄ PRACY 2**. Podziel uczestników na 4-osobowe grupy, które wykonają ćwiczenie rozpoczynające się od zdania wyjściowego: **To była udana/nieudana wycieczka. slajd nr 28 (5 min.)** Po ewentualnej korekcie **(3 min.)** przedstawiciele grup niech zaprezentują efekty wspólnej pracy. Ustal, jakie ewentualne zmiany zostały wprowadzone i jaki był ich cel. Wspólnie oceńcie efekty. Wskażcie związki i relacje zachodzące pomiędzy kolejnymi informacjami, zwróćcie uwagę na obecności operatorów spójności bądź ich brak, omówcie wpływ tych działań na walory komunikacyjne tekstu. **(10 min.)**

Uczestnicy – **idąc od zdania do tekstu** – stworzą **wstęp** do sprawozdania z wycieczki. W ten sposób nauczyciel może rozwiązać uczniowski problem "Od czego zacząć? Jak zacząć?". Zwróć uczestnikom uwagę na rangę akapitu/ustępu w działaniach analitycznych, interpretacyjnych oraz pisarskich ucznia.

Przypomnij typowe uczniowskie błędy, takie jak np. brak proporcji pomiędzy poszczególnymi akapitami, luźne powiązanie między nimi, brak bezpośredniego związku pomiędzy głównymi częściami pracy (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), problemy z segmentacją tekstu, brak selekcji materiału. (6 min.)

Przed przystąpieniem do kolejnych zadań **podkreśl wagę ćwiczeń wzbogacających zasób leksykalny ucznia**, takich jak: gromadzenie słownictwa tematycznego, budowanie szeregów synonimicznych, wyszukiwanie związków frazeologicznych z określonymi wyrazami itp. Nauczyciel, aby ułatwić uczniom pisanie sprawozdania, powinien najpierw wspólnie z nimi przypomnieć przebieg wycieczki, prowadząc ustnie ćwiczenia językowe (wg NPP: III.2.7 (SP) i III.2.11 (G) *uczeń operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych*). Zwróć uwagę na **konieczność planowania wypowiedzi** z uwzględnieniem logicznego powiązania pomiędzy kolejnymi jej elementami, budowania **formuł finalnych**, przypomnij, że prace uczniów cechuje skromny repertuar technik delimitacyjnych (por. ćwiczenie nr 3 z karty pracy nr 1). (3 min.)

Zbuduj z uczestnikami wspólne wspomnienia z wycieczki (np. do Krakowa) z jednoczesnym wykonywaniem ćwiczeń z **KARTY PRACY 3. slajd nr 29** (10 min.)

Teraz niech uczestnicy indywidualnie napiszą sprawozdania wg ustalonego wspólnie planu. (15 min.) Zakończenie niech napiszą na oddzielnej kartce i oddadzą osobie prowadzącej, następnie wymienią się kartkami z napisanym sprawozdaniem i dopiszą własne zakończenie do cudzej pracy.

Zmiana ról – kompetencja tekstowa w wymiarze odbiorczym. 2-3 osoby głośno odczytują swoje sprawozdania. Pozostali uczestnicy analizują wykorzystanie w pracach zgromadzonych środków językowych, czyli "językowe utkanie utworu", oraz twórcze podejście autorów do zadania. **slajd nr 30** (9 min.)

Po omówieniu każdego ze sprawozdań kolejna osoba niech odczyta drugą, obcą wersję zakończenia, a wszyscy zaobserwują efekty zmian i następnie dokonają wyboru lepszej, ich

zdaniem, wersji wraz z uzasadnieniem. Wyjaśnij, jakie cele przyświecały budowaniu wspólnych wspomnień przed ćwiczeniem w pisaniu. (9 min.)

8. Kompetencja tekstowa w wymiarze odbiorczym i nadawczym a nauczanie składni. **KARTA PRACY 4.**

Niech uczestnicy zestawią zredagowane w grupach wstępy z fragmentem tekstu literackiego:

"Wszyscy biegali, skakali i niemal fruwali wokół autobusu o podwyższonym standardzie (według zapewnień dyrektorki), a nauczyciel, choć usilnie prosił, nie umiał zapanować nad entuzjazmem dwudziestoosobowej grupy zapaleńców, którzy zgłosili chęć wyjazdu w Pieniny." (E. Bylica, *Mp3 i psy*, Wrocław 2007, s.50.) **slajd nr 31**

i odpowiedzą na pytania:

Kto mówi (pisze), co, o czym, po co, jakim środkiem (gatunkiem mowy), do kogo i z jakim skutkiem, w jakiej sytuacji? Z jakich zdań zbudowane są porównywane teksty? (do zdania złożonego/zdań złożonych można wykonać wykres) Jaki efekt to przynosi? Jaką rolę pełni wtrącenie w nawiasie? **slajd nr 32**

Uwaga: Nadal obowiązuje zasada uwzględniania poziomu edukacyjnego podczas wykonywania wszystkich ćwiczeń. Niech uczestnicy w ten sposób grupują swoje propozycje zadań dla uczniów (zob. s. 4).

Zwróć uwagę na kwestię nauczania składni. Odwołaj się do teoretycznej części szkolenia oraz do słów J. Kowalikowej: "Między zaleceniem rozwijania zasobu leksykalnego (...) a pracą z tekstem, na tekście i dla tekstu bardzo brakuje ogniwa pośredniego, tj. nauczania składni." (Kowalikowa 2014: 21). **slajdy nr 33 (10 min.)**

9. Niech uczestnicy indywidualnie wykonają zadanie nr 1 z **KARTY PRACY 5**, a następnie uzupełnią je wg wzoru (ćwiczenie nr 2). (8 min.)

Wspólnie ustalcie zagadnienia, które można omówić z uczniami na podstawie tego ćwiczenia: np. związki czasownika z innymi częściami mowy – **przypomnij o niezwykle ważnym zjawisku składniowym, czyli konotacji syntaktycznej**. Ćwiczenia pokazują, w jaki

sposób czasownik, posiadający właściwość przyłączania innych elementów do siebie, organizuje strukturę zdania, jest jego osią i w istocie najważniejszą częścią.

Zwróć uwagę na zawartą w ćwiczeniach możliwość wskazania **funkcji przypadku** (nauczanie funkcjonalne gramatyki w przeciwieństwie do systemowego, czyli odmiany wyrazów przez przypadki); możliwość wprowadzenia pojęć 'temat' i 'końcówka fleksyjna'.

Wskaż na sposoby utrwalania zasad logicznej budowy zdania w połączeniu z zasadami interpunkcji. (10 min.)

10. Autokorekta uczniowska a konotacje składniowe. **slajdy nr 34-36**

"Praca nie na temat, niestety zorientowałem się dopiero po jej przeczytaniu." (cytat pochodzi z rozprawki z próbnego egzaminu gimnazjalnego w 2013 r.)

Zwróć uwagę uczestników na konieczność dokonywania autokorekty i rozwijania u uczniów tej trudnej i ważnej umiejętności. Przedstaw zagadnienia na przykładzie zdań samodzielnie skorygowanych przez szóstoklasistów:

"Moje miejsce pod słońcem jest ~~ładne~~^{połana}, latem zielone, wiosną kwitną tam kwiaty..."

"W niedzielę, gdy tylko jest piękna pogoda zachęcam ~~wszystkich~~^{całą rodzinę}, aby zgodzili się pójść chociaż na chwilę do lasu."

i zdań bez autokorekty zapisanych przez gimnazjalistów (III kl.):

"On bardzo dużo zwiedził. Nawet zwiedzał z rodzicami i z przyjaciółmi. Z kolegą przejechał całą Polskę."

"Natknęłam się na książkę o dziewczynce, która chciała odwiedzić swoją ciocię, która mieszkała na skraju lasu, lecz po drodze spotkała lwa, który chciał ją pożreć."

Wymieńcie doświadczenia na temat sprawdzonych skutecznych sposobów rozwijania umiejętności dokonywania autokorekty językowej. (7 min.)

11. Skłoń uczestników do refleksji na temat własnej pracy. **slajdy nr 37-38** Wyjaśnij, czym jest wewnętrzna teoria nauczania. Omów wpływ świadomości językowej nauczyciela oraz uprzednich doświadczeń na efektywność rozwoju świadomości językowej ucznia w szkole na podstawie cytatów:

"Jeżeli początkujący nauczyciel w zbyt dużym stopniu polega na swoich wcześniejszych doświadczeniach, może mieć utrudnioną drogę do osiągnięcia refleksyjnej i analitycznej postawy wobec własnej pracy." (R. I. Arends, *Uczymy się nauczać*, tłum. K. Kruszewski, Warszawa 1998, s. 54.)

"Najpierw osiągnięcie dystansu wobec własnego języka – jak ja, polonista, mówię? – jest warunkiem koniecznym do podjęcia odpowiedzialnej gry językowej z uczniami (...) Bez samowiedzy, wciąż sprawdzanej i wzmacnianej na drodze autokontroli, także obecnej i aktywnej w kontakcie z dziećmi, nie można udźwignąć ciężaru pracy nad rozwojem językowym uczniów." (B. Dyduch i in., *To lubię! Kl. 4, Książka nauczyciela*, Kraków 1997, s. 15) (4 min.)

12. Podsumuj warsztaty poświęcone kształtowaniu świadomości językowej uczniów na II i III etapie edukacyjnym. Przedstaw przykładową bibliografię. **slajd nr 39 (5 min.):**

- M. Bugajski, *Język w komunikowaniu*, Warszawa 2007.
- R. Grzegorzczkova, *Wykłady z polskiej składni*, Warszawa 2011.
- H. Jadacka, *Kultura języka polskiego*, Warszawa 2008.
- *Szkolna polonistyka zanurzona w języku*, pod red. A. Janus-Sitarz, E. Nowak, Kraków 2014.
- Seria wydawnicza „Język a Edukacja”: *Kształcenie językowe*, pod red. J. Nocoń, B. Skowronka, Opole 2012; *Tekst edukacyjny*, pod red. J. Nocoń, A. Tabisz, Opole 2013; *Świadomość językowa*, pod red. J. Nocoń, A. Tabisz, Opole 2014.
- *Uczeń w świecie języka i tekstów*, pod red. J. Nocoń, E. Łuckiej-Zajęc, Opole 2010.

Fragmenty cytowanych w kartach pracy uczniów pochodzą z artykułów:

- S. Jagło, *O języku opolskich szóstoklasistów AD 2008 w świetle wyników sprawdzianu ogólnopolskiego* [w:] *Uczeń w świecie języka i tekstów*, pod red. J. Nocoń, E. Łuckiej-Zajac, Opole 2010;
- S. Jagło, *O związku testów egzaminacyjnych z jakością prac pisemnych gimnazjalistów*, „Modelowe Nauczanie” 2013, nr 2.

Załączniki: karty pracy 1-5.

KARTA PRACY 1

Uczeń w roli nadawcy

Ćwiczenie nr 1

Tekst ucznia kl. VI szkoły podstawowej:

Wyjątkowym miejscem jest dla mnie szkoła, ponieważ niby dzieci (w tym ja) nie lubią chodzić do szkoły. A jednak jak widzę dzieci bawiące się na korytarzach to nie wydają się niezadowolone. Przeciwnie grają, powtarzają sobie co było na poprzedniej lekcji, oraz uczą się, to wtedy wydają się na rozbawione.

A szczególnie jak wychodzą ze szkoły trochę mniej są zadowoleni. Więc mogę powiedzieć tylko jedno: szkoła to wyjątkowe miejsce.

- Proszę przeprowadzić analizę pracy ucznia VI klasy szkoły podstawowej, wykorzystując strategię zadawania pytań do tekstu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Jakie kompetencje posiada nadawca?

Kompetencja :

.....

.....

Uczeń zna/wie/umie/rozpoznaje

.....

.....

Kompetencja :

.....

.....

Uczeń wykorzystał wiedzę na temat języka, aby

.....

- Jakie ćwiczenia z uczniami można wykonać w oparciu o ten tekst?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ćwiczenie nr 2

- Proszę ocenić kompetencję komunikacyjną nadawcy poniższego komunikatu (ucznia kl. VI szkoły podstawowej).

„Jedyne pod słońcem” to wymarzone miejsce, gdzie panuje **spokuj, jest ciepło i miło** i które tak sobie wyobraża:

Chciałbym, aby było dużo miejsca do grania w piłkę nożną, koszykówkę i siatkówkę. Chciałbym też, aby został tam wybudowany plac dla skuterów, stadion rajdowy dla rajdowców. Chcę, żeby było dużo sklepów z odzieżą, dużo firm, produkowałyby najlepsze i najszybsze samochody na świecie. Mogłoby być dużo sal imprezowych, na które zapraszałbym moich najlepszych kumpli i moich najlepsze kumpele. Najważniejszy jest dla mnie dom i rodzina. Mógłbym mieć niewielki domek, nie chciałbym mieć ogromnej willi z dużym basenem i służącymi.

Mam nadzieję, że tak będzie, i napewno będę myślał cały czas o tym wymażonym miejscu.

Kompetencja komunikacyjna ucznia:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Jakie ćwiczenia można zaproponować uczniom w związku z tym tekstem?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ćwiczenie nr 3

Proszę przeanalizować fragmenty prac i zaproponować ćwiczenia kształtujące świadomość językową dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum.

Polecenie dla ucznia brzmiało:

Jedyne pod słońcem! Napisz o miejscu, które jest dla ciebie wyjątkowe. Wyjaśnij, dlaczego.

A. Fragment wypracowania ucznia kl. VI szkoły podstawowej:

Jest to tylko kilka rzeczy, które mnie tam przyciągają. Po przeczytaniu tego tekstu, może tobie się też spodoba i będziesz tam wypoczywał. Byłoby mi bardzo miło.

Najczęściej zdobywamy szczyty idąc pieszo. W górach jest inny klimat, inna przyroda, tam jest wszystko nadzwyczajne (...) Zachęcam osoby, które tam nie były, żeby tam pojechały, ponieważ tego neda się opisać, trzeba poprostu zobaczyć samemu.

Polecam wam, byście tam pojechali.

B. Fragment wypracowania ucznia III kl. gimnazjum (egzamin próbny 2013):

Uważam, że udało mi się wyrazić swoją opinię na ten temat, lecz każdy człowiek powinien mieć własną opinię.

KARTA PRACY 2

Przygotowanie do pisania. Jak zacząć?

Sprawozdanie z wycieczki klasowej

Praca w grupach 4-osobowych.

Proszę, aby każda osoba w grupie (po kolei) napisała jedno zdanie do zdania wyjściowego:

To była udana/nieudana wycieczka.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Proszę przeczytać uważnie swoje wypowiedzi. Można teraz zmienić kolejność zdań. Zdania pojedyncze można rozwinąć lub przekształcić w zdania złożone. Należy poprawić dostrzeżone błędy. Nie można dopisywać nowych zdań.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w przedszkolach i szkołach

[illegible]

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

FUNDACJA
CENTRUM
EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

ul. Noakowskiego 10/1
00-666 Warszawa
tel. 22 875 85 40
fax 22 875 85 40 w. 102
ceo@ceo.org.pl

Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w przedszkolach i szkołach

ZAKOŃCZENIE A

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

FUNDACJA
CENTRUM
EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

ul. Noakowskiego 10/1
00-666 Warszawa
tel. 22 875 85 40
fax 22 875 85 40 w. 102
ceo@ceo.org.pl

Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w przedszkolach i szkołach

ZAKOŃCZENIE B

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KARTA PRACY 4

Kompetencja tekstowa w wymiarze odbiorczym i nadawczym

Proszę przeczytać poniższy tekst:

- *Wszyscy biegali, skakali i niemal fruwali wokół autobusu o podwyższonym standardzie (według zapewnień dyrektorki), a nauczyciel, choć usilnie prosił, nie umiał zapanować nad entuzjazmem dwudziestoosobowej grupy zapaleńców, którzy zgłosili chęć wyjazdu w Pieniny.*

Na podstawie: E. Bylica, *Mp3 i psy*, Wrocław 2007, s.50.

Proszę porównać tekst literacki z przykładowym zredagowanym wcześniej wstępem i odpowiedzieć na pytania:

- Kto mówi (pisze), co, o czym, po co, jakim środkiem (gatunkiem mowy), do kogo i z jakim skutkiem, w jakiej sytuacji?
- Z jakich zdań zbudowane są porównywane teksty? (do zdania złożonego można wykonać wykres) Jaki efekt to przynosi? Jaką rolę pełni wtrącenie w nawiasie? Do czego służy nawias?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KARTA PRACY NR 5.

O związkach wyrazów i ich odmianie. O funkcjach wyrazów w zdaniu

Proszę uzupełnić poniższe schematy w ramce przykładami z własnych sprawozdań:

1. kto? co? czasownik (koło, obok, w pobliżu) kogo? czego?
2. kto? co? czasownik komu? czemu?
3. kto? co? czasownik kogo? co?
4. kto? co? czasownik kogo? co? komu? czemu?
5. kto? co? czasownik (z, przed, nad) kim? czym?
6. kto? co? czasownik (o, przy, na, w) kim? czym?
7. kto? co? czasownik dlaczego? z jakiego powodu?
8. kto? co? czasownik po co? w jakim celu?
9. kto? co? czasownik jak?
10. kto? co? czasownik gdzie?
11. kto? co? czasownik kiedy?

Do jakich wniosków prowadzi obserwacja zgromadzonego materiału?

Jaką funkcję w zdaniu pełnią wpisane w ramce części mowy?

.....
kto? co?	czasownik	(koło, obok, w pobliżu) kogo? czego?
.....
kto? co?	czasownik	komu? czemu?
.....
kto? co?	czasownik	kogo? co?
.....
kto? co?	czasownik	kogo? co? komu? czemu?
.....
kto? co?	czasownik	(z, przed, nad) kim? czym?
.....
kto? co?	czasownik	(o, przy, na, w) kim? czym?
.....
kto? co?	czasownik	dłaczego? z jakiego powodu?
.....
kto? co?	czasownik	po co? w jakim celu?
.....
kto? co?	czasownik	jak?
.....
kto? co?	czasownik	gdzie?
.....
kto? co?	czasownik	kiedy?

Na podstawie zebranych przykładów proszę odpowiedzieć na pytania:

Która z części mowy jest najważniejsza dla tworzenia zdań? Dlaczego?